

**YURI SHUMOVSKYI - PRIEST, ETHNOGRAPHER, ARCHAEOLOGIST:
PROSOPOGRAFIC ASPECT.****ЮРІЙ ШУМОВСЬКИЙ – СВЯЩЕНИК, ЕТНОГРАФ, АРХЕОЛОГ:
ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ****Yaremchuk V.V./ Яремчук В. В.***post-graduate student/ аспірантка**ORCID: 0000-0003-3445-3027**Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine, Lviv, prospect Svobody 15, 79000
Інститут Народознавства НАН України, Львів, проспект Свободи 15, 79000*

Анотація. У статті розглянуто життя та діяльність непересічної постаті в середовищі українських археологів Юрія Шумовського. Осмислено історичний феномен, що став прецедентом світової наукової практики, — поєднання Юрієм Шумовським фахової діяльності священика з улюбленим родом занять, археологією. Метою наукової розвідки обрано реконструкцію просопографічного портрета вченого: висвітлення причин поєднання Ю. Шумовським двох вищеназаних видів діяльності, а також розкриття його внеску у світову наукову спадщину. Унаслідок проведеного дослідження з'ясовано недостатність у сучасній історичній науці наукових студій означеної проблеми.

Ключові слова: Юрій Шумовський, археологія, етнографія, палеомастодонт, вишивка, Волинь, Регіональний повітовий музей у м. Дубно, Обласний музей у м. Рівне, Інститут давньої людини ім. Принца Монако в Парижі, Французький інститут Чорної Африки в Парижі, Національно-етнографічний музей у м. Бамако, Наукове товариство ім. Шевченка в Нью-Йорку, Український музей у Нью-Йорку, університет Українознавства при НТШ в Нью-Йорку.

Вступ. На сучасному етапі українського державотворення дедалі більшої актуальності серед українських істориків набувають просопографічні дослідження, що уможливають виведення з тіні забуття радянського періоду когорти громадсько-політичних, культурних діячів і науковців, які, попри те, що через певні політичні обставини опинилися поза межами України, збагачували матеріальну культуру не лише своєї Батьківщини, а й тих держав, які дали їм прихисток.

Одним із особливо плідних діячів на ниві науки та культури став Юрій Шумовський – відомий учений, археолог, священик, офіційний делегат Головного державного археологічного музею у Варшаві на всю Волинь і Волинського воєводського музею у м. Луцьку, працівник Українського національного музею у м. Львові та Польської академії наук у м. Кракові, основоположник регіонального музею у м. Дубно, директор Обласного музею у м. Рівне, археолог музею доісторичної археології при Університеті м. Фрайбург, археолог Інституту палеонтології людини ім. Принца Монако в м. Париж, в. о. директора інституту у Французькій екваторіальній Африці та засновник Національно-етнографічного музею у м. Бамако, дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка в Нью-Йорку (НТШ-А), кореспондент газети «Свобода» при ООН у США, професор університетів Лонг-Айленда та Фордгама в США.

Основна частина. На формування світогляду Юрія Шумовського значний вплив мало родинне коло, в якому виявляли особливу увагу розвитку освіти,

вихованню та плекали повагу до національної культури й мови. Батько Юрія Шумовського – отець Федір Михайлович Шумовський – служив протоієреєм, походив із священницької родини; мати – Марія Іванівна Шумовська – була високоосвіченою особистістю, належала до родини Ціховських, із гетьманського роду Скоропадських. У сім'ї, де зростало шестеро дітей, Юрій був наймолодший.

У родині Шумовських панувало розуміння, взаємоповага, тепла та доброзичлива атмосфера. Діти глибоко шанували своїх батьків, про що відомо зі спогадів ученого: «...слова батьків чи порада їх були святими для дітей» [10, с. 1].

Юрій Шумовський як представник духовної родини інтелігентів став продовжувачем сімейної пасторської традиції, вступивши на навчання до Кременецької духовної семінарії. Отець Федір мріяв, щоб один із синів змінив його на посаді настоятеля храму в с. Мирогоща. Про свої юнацькі роки Юрій Шумовський згадує такими словами: «Мої дорогі і незабутні Тато і Мама... мене посвятили Богові і народові. Тому і віддали мене до духовної семінарії в м. Крем'янець, а після на теологічний факультет Варшавського університету. Отож, зі світського оточення гімназійного я перейшов до духовного» [10, с. 1].

Після закінчення семінарії Юрій вирушив на навчання до Польщі. У Варшавському університеті він продовжив навчання спочатку на богословському, а згодом – на філософському факультетах. У своїх спогадах він так пояснює власний вибір: «Але найбільш мене зацікавила стисла археологія ще будучи на теології, коли я вперше знайшов кілька кам'яних доісторичних знарядь в своєму с. Мирогощі. Я тоді постановив вивчати доісторичну археологію і вступив одночасно на археологічний факультет та вивчав цю науку у проф. Антоневича» [10, с. 18].

Під час навчання на богословському факультеті Юрія Шумовського було делегованого як археолога від Польського археологічного музею на територію Дубенського повіту для дослідження археологічних пам'яток упродовж періоду 22 березня 1928 р. – 31 грудня 1937 р. [2, 3].

Однак думки про висвячення та місце помічника настоятеля у храмі батька не полишали його [10, с. 19], тож 1932 р., закінчивши богословський факультет Варшавського університету, він отримав диплом магістра богослов'я й одразу висвятився на священника.

Надалі, 1938 р., Юрій Шумовський закінчив філософський факультет (відділ археології та антропології) та захистив працю «Доісторичні погребальні культури на Волині» [10, с. 41]. Як наслідок, отець Юрій став священником-археологом – єдиним на всю Волинсько-Крем'янецьку єпархію.

Поєднання Юрієм Шумовським двох видів діяльності було сприйнято неоднозначно в колі духовенства: за християнською традицією священник не мав права бути археологом. Не змирившись із таким приписом, Шумовський науково довів церковним ієрархам, що археологія є не оскверненням, а навпаки – пізнанням істини людського буття, й отримав від митрополита Діонісія дозвіл на проведення розкопок на території Волині.

Про своє захоплення улюбленою справою знаний діяч згадував такими

словами: «Я страшенно був закоханий в археологію, яка мене вивела в люди, на всесвітню арену...» [10, с. 41].

У контексті розкриття причин поєднання Юрієм Шумовським священницької діяльності з археологією передусім слід зазначити про формування його фундаментальних цінностей шляхом дотримання Закону Божого. Утім, притаманне науковцеві філософське мислення передбачало симбіоз релігійного та міфологічного світоспоглядання. Шумовський – як священник – шукав відповіді на запитання про першооснови світу, сенс людського буття, не тільки звертаючись до Бога, Святого Письма, а й аналізуючи факти минулого: під час проведення археологічних розкопок учений мав змогу зіставляти релігійне знання та результати пізнання, здобуті в ході археологічних досліджень.

Прикметно, що Юрій Шумовський є автором богословських і філософських творів. У статті «Початки Богопочитання», опублікованій у періодичному виданні «Українське православне слово», знаходимо цікаву думку, що частково розкриває причини захоплення теолога археологією: «Так воно було і є в дійсності, що не тільки народ не існував і не існує без релігії, віри в Бога, чи в своє божество, але й нема ні однієї нормальної людини, щоб не була релігійною, не носила в своєму серці Бога, чи назовні не віддавала б йому належну пошану. Жодна наука не може відкинути цього споконвічного явища в житті людства, а археологічні, історичні, та етнографічні досліди дають багато матеріалів про безліч матеріальних культур різних видів ще з доісторичних часів, ще з часу появи самої людини на землі. Аж до сьогодні» [15, с. 9].

Учений також стверджував, що людина вже на початку свого існування зрозуміла: «що знаходиться в розпорядженні якоїсь Вищої Сили, що керує світом та її особистим життям,... що при будь якій небезпеці може знайти бажаний прихисток у цієї Найвищої і Невидимої Сили та Творця світу Бога». Значно важливішим вважаємо уточнення, що: «Часом людина шукаючи тієї опори і захисту, морального чи душевного спокою, помилялася і шукала його в багатьох речах чи в явищах природи, в гromі в блискавці, в планетах у земних творіннях, у рослинах, у культурі предків тощо: одним словом – у всьому, що оточувало її». На думку дослідника, таке хистке становище людини сприяло створенню різних релігійних культур, обрядів і способів служіння Богові [15, с. 10].

З огляду на вищевикладене постає очевидним, що основна причина захоплення Юрієм Шумовським археологією полягала у його прагненні пізнати істину людського буття не лише зі святих писемних джерел, а й за допомогою археології, що дає змогу знайти матеріальне підтвердження різним формам віросповідання, які впливають на ідентичність народу, відображену в традиціях, звичаях, обрядах.

Багатогранна обдарованість талановитої особистості також набула виявів у царині просвітництва. Виконуючи після висвячення обов'язки вікарія в рідному селі, Юрій Шумовський також працював у Дубенській державній гімназії ім. С. Конарського (до 1934 р.). Згодом він викладав українську мову в молодших класах і релігію в усіх класах Рівненської української приватної гімназії (був

законовчителем) і водночас у приватній початковій школі ім. Гетьмана Івана Мазепи [1, арк. 7]. Учителював у гімназіях м. Ковеля «як професор української мови, латині і релігії» [1, арк. 3]. Запрошення Ю. Шумовського до викладацької діяльності у шкільних закладах слугує промовистим доказом його патріотизму, високої ерудованості та поваги до нього з боку української громадськості.

Патріотизм Юрія Шумовського можна простежити й на прикладі його діяльності на ниві археології. Під час проведення ним як делегатом Варшавського археологічного музею краєзнавчих досліджень на території Волинського воєводства вчений повинен був передавати археологічні знахідки музею Варшави, проте в усі можливі способи намагався залишити знайдені речі в історичних установах м. Львова, м. Луцька, м. Дубна [10, с. 49-Б]. Додамо, що на сьогодні найважливішим серед численних відкриттів ученого залишається знахідка під час краєзнавчих досліджень Волинського краю, а саме – у с. Вілігори поблизу м. Рівного, решток палеосмодонта, що стала першою знахідкою кісток цієї праісторичної тварини на території України [10, с. 157].

Патріотичні та релігійні переконання Юрія Шумовського залишилися незмінними з початком радянізації краю у 1939–1940 рр. На той час Шумовський працював учителем російської та української мови в середній школі м. Здолбунова, але був звільнений з викладацької роботи за націоналізм і релігійну пропаганду [10, с. 109].

Надалі, 1940 р., Юрій Шумовський поєднує археологічні студії із просвітницькою діяльністю: він працює завідувачем історичного відділу Рівненського українського музею та викладає українську мову й літературу в 7–10 класах Ровенської середньої школи № 3 [1, арк. 13, 15]. Освітня метода Шумовського була винятково оригінальною, бо, навчаючи дітей молитися Богу, він розповідав безліч цікавих фактів з історії й археології, наводив конкретні приклади про те, що сам чув, читав, бачив, знаходив у археологічних експедиціях. Як людина не лише непересічної ерудиції й належної освіти, а й глибокого патріотизму, Шумовський прищеплював своїм учням любов до рідного краю.

Юрія Шумовський причетний також до відкриття музеїв на теренах Рівненщини. Так, 1934 р. він брав участь у створенні регіонального повітового музею в м. Дубно, розміщеного у міській ратуші. Музей особливий представленням у ньому великої колекції речей з епох палеоліту, неоліту, бронзи та заліза, переважна кількість яких – зі старовинних поселень навколо м. Дубно [7, с. 334–340].

Не згорнув свою плідну діяльність Ю. Шумовський і в німецький окупаційний період. Прагнути організувати музейну справу на Рівненщині, він, за сприяння Рівненської міської управи на чолі з бурмістром П. Бульбою, започаткував функціонування Обласного музею у м. Рівному [9, с. 2].

Попри всі воєнні перипетії та завдяки титанічним зусиллям Юрія Шумовського Рівненський краєзнавчий музей під час війни продовжував працювати: з ініціативи Шумовського на теренах краю було проведено краєзнавчо-пошукові роботи, а також археологічні й етнографічні дослідження, які дали змогу поповнювати фондові збірки музею цінними знахідками, що

репрезентували різні сторінки історії Рівненщини. Унаслідок організації та проведення Юрій Шумовський експедицій селами Волині було сформовано цінну етнографічну колекцію вишивок, яка нараховувала понад 500 взірців і мала культурно-мистецький потенціал, за словами вченого, «поширить славу нашого народу» [5] (колекцію в серпні 1981 р. було передано братом ученого Павлом Шумовським до Українського музею в Нью-Йорку [8, с. 3]). Зібрані Юрієм Шумовським музейні цінності слугували окрасою музейної експозиції міського музею, а Рівненський музей став осередком культурно-освітньої та науково-дослідної праці на Волині як такий, що сприяв популяризації мистецтва, культури й освіти серед українського населення.

Крім археолого-етнографічних розвідок, у вищевказаний період Юрій Шумовський пропагував збереження історичних пам'яток минулого. Для популяризації науково-краєзнавчих досліджень Ю. Шумовський опублікував на сторінках окупаційної газети «Волинь» низку статей, які привертати увагу небайдужих читачів до історичної минувшини регіону та її охорони. Він особисто долучався до організації збереження пам'яток, збираючи старовинні ікони, здебільшого, по церквах і монастирях, фотографував і зарисовував старовинні церкви, костели, каплиці. Як священник Ю. Шумовський звертався з наполегливими проханнями до волинян берегти символи християнства – кам'яні та дерев'яні хрести, позаяк ці святині належать до культурної спадщини українського народу [14, с. 3].

Після визволення Рівного від німецької окупації 1944 р. Ю. Шумовський змушений був емігрувати. Спочатку він знайшов прихисток у знайомих у Польщі, а згодом опинився у Німеччині. Зі статусом особистого секретаря та перекладача єпископа Платона (канцлера Синоду УАПЦ) він мав змогу перебраться до французької зони в Німеччині. Отримавши від архієпископа Савви Советова повноваження головного капітана-капелага, Ю. Шумовський починає служити для православних вояків французької армії під командуванням генерала Шарля де Голля. У Німеччині вчений продовжує свою наукову діяльність, працюючи археологом у музеї доісторичної археології при Університеті м. Фрайбург.

Надалі, 1948 р., через переїзд до Франції, у Париж, Шумовського було виведено зі складу кліру православної єпархії Німеччини, а наступного року демобілізовано.

У Франції Юрій Шумовський працює в Інституті давньої людини ім. Принца Монако в Парижі. На прохання вченого світової слави професора Теодора Моно Шумовський переходить до Французького інституту Чорної Африки. Згодом, як делегат Міністерства колоній, Ю. Шумовський вирушає з археологічною місією до м. Дакара, де знаходився центр ІФАНУ – науково-дослідної інституції французьких колоній. У жовтні 1951 р. його призначили завідувачем археологічного відділу ІФАНУ в м. Бамако. Юрій Шумовський тоді й не підозрював, що стане першим українським дослідником Африки [12, с. 7–8].

Захоплений археологічними розвідками в Африці, Шумовський навіть відмовиться від доволі цікавої та фінансово вигідної пропозиції очолити відділ

наукових програм на французькому радіо «Свобода». До здобутків вченого в означений життєвий період варто зарахувати проведення в Сахарі розкопок імперії Гана, заснованої в перші століття нашої ери євреями-мігрантами, а також розкопок у районі м. Бамако (Малі).

Ю. Шумовський залишив у своїх спогадах описи перебування на Африканському континенті: «З натури я був непосидючим і маючи всі можливості роз'їздив та робітників я майже щоденно кудись виїжджав на досліді і ознайомлення з місцевістю. Це мені дало можливість і зробити дуже багато дослідів, розкопок, збірок, тощо. Відразу я став вивчати і їх головну місцеву мову «бамбара», що мені помагало в подорожах та праці. Праця моя полягала у пошуках старовинних осель, гротів, в розкопках та збиранню не тільки археологічних речей але й етнографічного матеріалу та записуванню історії, легенд та повірь і пісень народів Західної Африки» [12, с. 641].

Особливим досягненням Юрія Шумовського під час проведення досліджень на Африканському континенті варто вважати заснування першого Національного музею в м. Бамако. На сьогодні Національно-етнографічний музей у м. Бамако належить до переліку найкращих музеїв світу. Згідно із загальною оцінкою, у його фондах зібрано понад 6000 експонатів особливого археологічного й етнологічного значення. Серед останніх – різноманітні фотокартки колоніального м. Бамако, зразки текстилю, старовинні музичні інструменти, вироби з кераміки тощо. На офіційному сайті музею зазначено, що тривалий час директором музею був українець Ю. Шумовський – знаний фахівець у царині африканської культури. Про своє ставлення до заснованого музею науковець написав так: «Я є дуже радий, що як археолог і дослідник Африки як перший українець з Волині створив цю важливу наукову інституцію для африканський народів Західної Африки... від гувернеману незалежної держави Малі я дістав був багато листів подяки за мої праці для їх науки, народу і країни, як самі висказались, «що лише тепер пізнали яку велику вартість наукову уявляють мої досліді, відкриття і збірки!», за що безумовно мені дякували» [12, с. 651].

Підсумком роботи першого українського народознавця й археолога в Африці стала перлина його творчої спадщини та найвідоміша україномовна праця про дослідження Африканського континенту «Під гарячим сонцем Африки», що вийшла друком у Вінніпезі 1956 р. [11]. У виданні на основі польових етнографічних матеріалів схарактеризовано народну культуру африканських племен, описано старовинні доісторичні пам'ятки, подано цікаві відомості про дохристиянські релігійні культури, вірування та поховальні обряди.

Аналізований період життєвого шляху Юрія Шумовського прикметний також його участю в роботі Міжнародного археологічного конгресу в Алжирі, що відбувся 1952 р. Шумовського було делеговано на конгрес як завідувача відділу доісторичної археології за дорученням директора ІФАН проф. Т. Моно. На конгресі, де зібралося понад 150 науковців, учений виступив із трьома доповідями французькою мовою про археологічні розкопки в Західній Африці палеолітичного періоду. Зокрема, у доповіді «Передісторичні та археологічні пам'ятки Судану» вчений спростував бачення французькими вченими Судану

як країни, бідної на археологічні пам'ятки, а найважливіше – пам'ятки палеолітичного періоду [6].

Франція високо поцінувала здобутки українського вченого, нагородивши почесними орденами та титулом «Почесний легіонер Честі». Міжнародна академія наук у Парижі обрала його членом своєї української секції. Ю. Шумовський також став членом Асоціації істориків Франції у Парижі.

Через хворобу Юрій Шумовський був змушений повернутися в Європу. У пошуках осередку для подальшої наукової діяльності він зупинився на НТШ як організації, що уможливила наукову практику належного рівня. Відомо, що Шумовський неодноразово звертався до Я. Пастернака, який на той час перебував у Канаді, з проханням підтримати його заяву до вступу. Зі згаданого листування постає зрозумілим, що подальший шлях Ю. Шумовського як ученого не був легким.

Перші рецензії на наукові праці Ю. Шумовського з'являються ще за його життя. Ідеться про «Реферат про наукову діяльність о. mgr. Юрія Шумовського, кандидата на дійсного члена НТШ», підготовлений Я. Пастернаком для надання Ю. Шумовському членства НТШ-А (Канада-Торонто, 1956 р.). У рецензії Я. Пастернак зазначав так: «Він виявив незвичайно широкий круг наукових зацікавлень, а ті з них, що були нам доступні, головню африканські, виказують живий науковий інтерес, добре знання методів праці в терені, бездоганний опис матеріалів та правильні, обережні заключення. Це кваліфікує автора як солідного вченого, тому ставлю внесок на обрання о. mgr. Юрія Шумовського дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка по Історико-філологічній секції» [13, с. 51].

Ю. Шумовський продовжував плідно працювати на благо науки у складі товариства. Підтримуючи зв'язок з українською діаспорою за океаном, він ділився не тільки успіхами, а й описував важку працю та постійну ностальгію за Батьківщиною.

Життєвий шлях Юрія Шумовського надалі проліг до США. Переїхавши до Америки, науковець долучився до викладання спецкурсів з українознавства, які з 1954 р. організовував Університет Українознавства при НТШ у Нью-Йорку для студентів американських коледжів та університетів [4, арк. 105, 106, 107, 108 зв].

Діяльність Ю. Шумовського у товаристві дала йому змогу обійняти посаду професора в Лонг-Айлендському та Фордгамському університетах Нью-Йорка, де він викладав археологію, антропологію й етнологію.

Останні десятиліття свого життя Юрій Шумовський провів у м. Саванні (штат Джорджія), де як місіонер від ООН працював кореспондентом газети «Свобода». Упродовж 1983–1993 рр. він написав багатотомні спогади «Зруйноване гніздо чи історія однієї священицької родини з Волині», у яких висвітлив весь свій життєвий шлях, зокрема період перебування на Волині та подальшу еміграцію.

Наукові досягнення вченого, як-от членство в Українській вільній академії наук (УВАН) у США, Інтернаціональному інституті Африки в Лондоні, Науковому інституті ім. Пілсудського в Польщі, важко переоцінити.

Юрій Шумовський відійшов у вічність 2004 року на 96 році життя, так і не повернувшись на Батьківщину. Весь свій життєвий шлях він присвятив науці та служінню Богу, не залишивши після себе нащадків.

Висновки. Життя та наукова діяльність священика, етнографа й археолога Юрія Шумовського – це зразок справжнього гуманізму. Власним життям канонізуючи високі фундаментальні цінності – волелюбність, твердість духу, гідність, щирість, прагнення мудрості, надійність, любов до Бога та ближнього, до Батьківщини, він сповідував кредо: «Не існує меж духовному вдосконаленню людини».

Невичерпним джерелом мудрості й життєдайної наснаги постає творча спадщина Юрія Шумовського, який є автором понад 170 праць. Поєднання священицької діяльності із науковими пошуками в царині археології уможливило вироблення Ю. Шумовським оригінальної дослідницької методи розгляду вічних тем крізь призму водночас і Біблійного вчення, і фактів історії.

З огляду на копітку та наполегливу працю над реконструкцією та збереженням історичних пам'яток, які є безцінним скарбом людства, Ю. Шумовському належить особливе, високо поцінюване сучасниками місце в історії української та світової етнології.

Література:

1. Державний архів Рівненської області. Шумовський Юрій Федорович учитель гімназії в Рівному. Ф. Р-33. Оп. 2. Спр. 171. Арк. 1–31.
2. Фонди Державного культурного заповідника м. Дубно. Delegacja PANSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE № 390-IX/35. КН. 6531/Д-3818. Арк. 1.
3. Фонди Державного культурного заповідника м. Дубно. Delegacja PANSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE № 274-IX/37. КН. 6531/Д-3813. Арк. 6.
4. Фонди Державного культурного заповідника м. Дубно. Запрошення Дирекції Університету Українознавства. КН 6531/Д 3813. Арк. 1–154.
5. З українського культурного життя у Варшаві. *Варшава*. 1944. 16 лютого.
6. Кобринський Р. Доповідь професора Юрія Шумовського. *Свобода*. Джерсі-сіті, 1952. 1 квітня.
7. Пшеничний Ю. Докопатися до коріння віків: історія археологічних досліджень на Дубенщині. Погорина: літ.-краєзн. журн. Рівненщини. Рівне, 2009. Вип. 10–11. С. 334–340.
8. Цінне доповнення до етнографічної колекції музею. *Свобода*. Джерсі-Сіті, 1981. Ч. 186. С. 3.
9. Шумовський Ю. В охороні мистецтва і пам'яток Волині. *Волинь*. Рівне, 1941. 1 вересня. С. 2.
10. Шумовський Ю. Зруйноване гніздо, чи історія однієї священицької родини на Волині. США; Саванна, 1994. Т. 1. Ч. 2.
11. Шумовський Ю. Під гарячим сонцем Африки. Вінніпег, 1956. 171 с.
12. Шумовський Ю. По слідах давноминулого Африки. США; Нью-Йорк, 1989. 789 с.

13. Шумовський Ю. По слідах давноминулого Африки. США, Саванна, 1993. Т. 3.

14. Шумовський Ю. Придорожні святині в Україні. *Волинь*. Рівне, 1941. 1 вересня. С. 3.

15. Шумовський Ю. Початки богочитання. *Українське православне слово*. Нью-Йорк, 1981. Ч. 10. С. 9–13.

References:

Derzhavnyj arxiv Rivnenskoj oblasti. – F. R. 33. – Op. 2. – Spr. 171. – Ark. 1-31. Shumovskiy Yurii Fedorovich uchyitel himnazii v Rivnomu [in Ukrainian].

Fondy Derzhavnoho kulturnoho zapovidnyka m. Dubno. Delegacja PANSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE № 390-IX/35. KN.6531/D-3813. Arc. 1. [in Poland].

Fondy Derzhavnoho kulturnoho zapovidnyka m. Dubno. Delegacja PANSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE № 274-IX/37. KN.6531/D-3813. Arc. 6. [in Poland].

Fondy Derzhavnoho kulturnoho zapovidnyka m. Dubno. Zaproshennia Dyrektzii Universytetu Ukrainoznavstva. KN.6531/D-3813. Arc. 1-154. [in Ukrainian].

Z ukrainskoho kulturnoho zhyttia u Varshavi (1944, 16 liutoho). *Varshava* [in Ukrainian].

Kobrynskyi, R. (1952, 1 kvitnia) Dopovid profesora Yurii Shumovskoho. *Svoboda*. Dzherisi Siti [in Ukrainian].

Pshenychnyi, Yu. (2009) Dokopatysia do korinnia vikiv: istoriia arkeolohichnykh doslidzhen na Dubenshchyni. *Pohoryna: lit.-kraiezn. zhurn. Rivnenshchyny*. Vol. 10—11. Rivne, p.p. 334—340 [in Ukrainian].

Tsinne dopovnennia do etnografichnoi kolektsii muzeiu (1981). *Svoboda*. Vol. 186. p. 3. Dzherisi Siti, p. 3 [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1941, 1 veresnia). V okhoroni mystetstva i pamiatok Volyni. *Volyn*. Rivne, p. 2 [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1994) *Zruinovane hnizdo, chy istoriia odniiei sviashchenytskoi rodyny na Volyni*. Vol. 1. Savanna [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1956). *Pid hariachym sontsem Afryky*. Vinnipeh, 171 p.p. [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1989). *Po slidakh davnomynuloho Afryky*. New York, 789 pp. [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1993). *Po slidakh davnomynuloho Afryky*. Vol. 3. New York [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1941, 1 veresnia). Prydorozhni sviatyni v Ukraini. *Volyn*. Rivne, p. 3. [in Ukrainian].

Shumovskiy, Yu. (1981) Pochatky bohochytannia. *Ukrainske pravoslavne slovo*. Vol. 10. New-York, p.p. 9–13 [in Ukrainian].

Abstract. *Yurii Shumovskiy is a well-known scientist, ethnographer, archeologist, and priest who made a significant contribution to the material culture of Ukraine and other countries that gave him shelter. He spent all his life combining the work of a priest with a fascination for archeology, which has become a precedent in the world's scientific practice. Scientific understanding of this historical phenomenon is an extremely important and urgent task of the Ukrainian national historiography. The purpose of the study is to reconstruct the prosopographic portrait of the scientist in order to find out the reasons that prompted Y. Shumovsky to combine the two mentioned activities and to show him as a Ukrainian scientist who made a significant contribution to the world's scientific heritage. The study has discovered that he was characterized by his own peculiar philosophical system of thinking that combined religious and mythological outlooks. As a priest, he compared religious knowledge to the one that he received in the course of the archaeological research. The main reason of such an interest demonstrated by Father Yuri was a desire to learn the truth of human existence not only from the holy scriptures, but also through*

archeology. He wanted to find material confirmation of various forms of religion that affected the identity of each nation reflected in its traditions, customs and rituals. Based on the analysis of Yuri Shumovsky's life and career path, the following has been revealed: 1. period of his regional studies in Volyn that included organization of museum work in Rivne region (the establishment of a regional county museum in Dubno and restoration of Rivne regional museum in Rivne) during German occupation; promotion of the preservation of historical monuments of the past; conduct of archeological and ethnographic studies on the territory of the region; 2. period of his migration abroad that included archeological activity at the French Institute of Black Africa, archaeological excavations and ethnographic field studies in West Africa, establishment of the National Ethnographic Museum in Bamako, implementation of scientific activity in the National Technical University, teaching at Long Island and Fordham Universities in the USA. It has been found out that Yuri Shumovsky's contribution to Ukrainian and world science is quite significant, and he is the author of more than 170 works. The scientist occupies a special place in the history of Ukrainian and world ethnology, and the results of his ethnological activities are of great importance for modern ethnography because, throughout his life, his multifaceted activities were aimed at the search, reconstruction and preservation of historical monuments which constitute a precious treasure for humanity.

Key words: *Yurii Shumovskyi, archeology, ethnography, paleomastodont, embroidery, Volyn, Regional Museum of Dubno, Regional Museum of Rivne, Institute of Ancient Human Name Prince of Monaco Paris, French Institute of Black Africa of Paris, National Ethnographic Museum of Bamako, Shevchenko Scientific Society of New York, Ukrainian Museum of New York, University of Ukrainian Studies at NTSh of New York.*

Науковий керівник: д.і.н., проф. Тарас Я.М.

Стаття відправлена: 29.09.2019

Яремчук В.В.